Վալմար. Հնչող նկարչություն

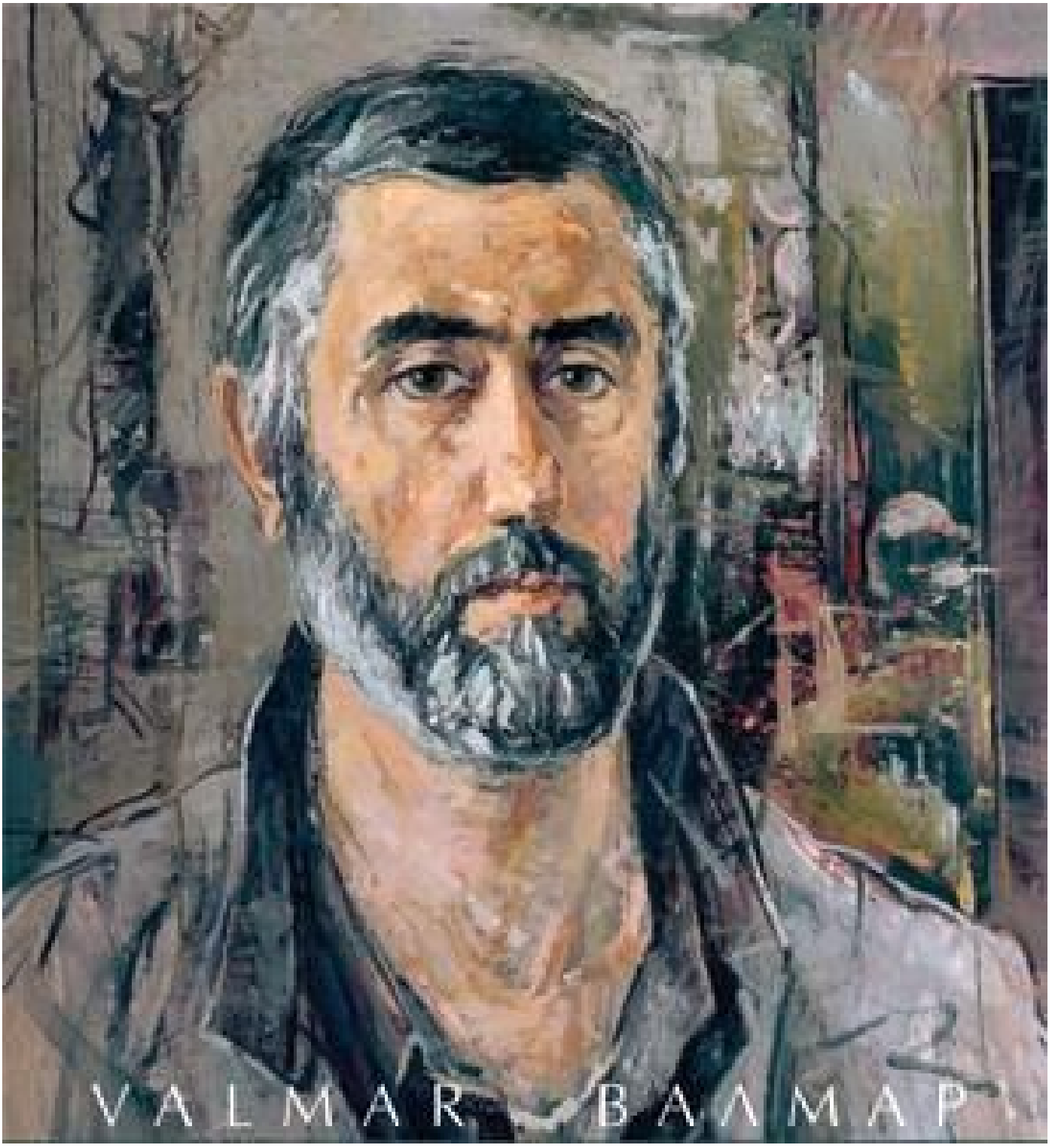

Արտաքինից դատելով բնավ չես ասի, թե մի քանի օրից՝ ապրիլի 21-ին, ՀՀ ժողովրդական նկարիչ Վլադիմիր Մարգարյանը, նույն ինքը՝ Վալմարը, կհատի 70-ի շեմը: Դա նկատելի չէ նաև նրա ստեղծագործական եռանդուն գործունեությանը ի մոտո հետևելիս: Այսօր ևս Երեւանի կենտրոնում գտնվող նրա արվեստանոցում կարող ես տեսնել իրար կողք-կողքի շարված թաց ու անավարտ նոր աշխատանքներ: Նկարչի համոզմամբ, «Պրոֆեսիոնալ արվեստագետը չպետք է մտածի՝ նկարելու ցանկություն ունի, թե՞ ոչ: Նա այդ աշխարհի մեջ պետք է լինի»: Ինքն այդ աշխարհում է արդեն գրեթե կես դար: Վկան՝ հայրենիքում և

արտերկրում նրա կազմակերպած շուրջ 50 անհատական ցուցահանդեսներն են և Հայաստանի, Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի, Կանադայի, Իտալիայի, Ֆրանսիայի և Ճապոնիայի պատկերասրահներում ու թանգարաններում ցուցադրվող նրա գործերը:

Արդ. ինչո՞վ են Վալմարի ստեղծագործությունները գրավում հայ և օտար արվեստասերին: Նախ և առաջ, իհարկե, իրենց նրբագեղությամբ ու ոգեղենի արտացոլման գեղագիտությամբ: Տպավորում են հատկապես դրանցում առկա գծի բանաստեղծականությունն ու ռիթմի երաժշտականությունը: Առաջնային են նաև զգայականությունն ու զգացմունքայնությունը: Վերջինս, ըստ նկարչի, պայմանավորում է ընդհանրապես արվեստի էությունը, որը կոչված է արթուն պահելու մարդու ներաշխարհը: Այստեղ մեջբերենք արվեստաբան Արարատ Աղասյանի՝ Վալմարի ստեղծագործությանը տված հակիրճ բնութագրականը. «Սա ներհայաց անվրդով, լուռ ու երազկոտ մտորումներով, լուսավոր թեթև տխրությամբ, մտամփոփ արվեստ է»:

Չնայած նկարչի օգտագործած արտահայտչամիջոցների նկատելի զանազանությանը՝ Վալմարի գործերը երևան են հանում մեկ միասնական ոճ, որ նա կորողացել է բյուրեղացնել մի քանի տասնամյակի ընթացքում: Նրա աշխատասիրությունը, միանալով բնատուր տաղանդի հետ, գոյացրել է տպավորիչ մի գունաշխարհ, որը չես կարող շրջանցել արդի հայ գունապնակի մասին խոսելիս:

Վալմարն իր ստեղծագործական ուղին սկսել է ծննդավայր Լենինականից: Սովորել է տեղի Մերկուրովի անվան նկարչական դպրոցում՝ որպես առաջին ուսուցիչ ունենալով Հակոբ Անանիկյանին: Հետագայում, երբ ավարտեց Երևանի Գեղարվեստաթատերական ինստիտուտը և սկսեց մասնակցել ցուցահանդեսների, նրա մուտքը հայկական գեղարվեստ ողջունեց մեծն Երվանդ Քոչարը:

Առաջին բնանկարները ցոլացնում էին հարազատ Գյումրու տեսարանները: Հետագայում դրանք միավորվեցին «Իմ պատուհանից» նկարաշարում: Մինչ օրս հայտնի նկարիչը անխզելի թելերով է կապված իր հայրենի ոստանի հետ, որտեղ ստացել է գեղարվեստական իր մկրտությունն ու ձևավորել գեղագիտական ճաշակը: Բնական էր ուրեմն, որ 1988-ին պատուհասած երկրաշարժի ավերիչ դրվագները տեղ գտնեին նրա աշխատանքներում: Արդյունքում ծնվեց նշանավոր «Արհավիրք» շարքը, որը դիտելիս քեզ թվում է, թե հողը երերում է ոտքերիդ տակ, իսկ երկինքը՝ փուլ գալիս գլխիդ: Շարքի աշխատանքներից մեկում, օրինակ, առջևի պլանում խորհրդանշական սև շունն է, ետևում «էն փլած տներ»՝ որպես խորապատկեր ուրվականների պես դեսուդեն վազող մարդկանց համար:

Վալմարի կտավներում ու գրաֆիկական թերթերում, նրա պիրկ ու դինամիկ կոմպոզիցիաներում հաճախ են գոյակցում ուղղահայաց գծերն ու կորերը,

լուսաստվերային խաղերն ու սառը-տաք տոների սահուն անցումները: Երկրաչափական այդ ձևերի աբստրահված տարրերով է ամբողջապես կառուցված հոգևոր թեմատիկային նվիրված մեկ այլ նկարաշար («Հավատ»): Հատկապես ուղղահայաց գծերը, որոնք իրոք ոճական ծանրաբեռնվածություն են կրում, կազմում են Վալմարի ստեղծագործությունների առանցքային հենքը: Թերևս այդ պատճառով է, որ նրա մոտ գեղանկարն ու գծանկարը գիրկընդխառն են զարգանում և կարծես փոխներթափանցված լինեն: Չմոռանանք, անշուշտ, նաև նկարչի խիտ գույների մասին, որոնք ամբողջանում են ոսկու ու արծաթի գուներանգների կիրառմամբ:

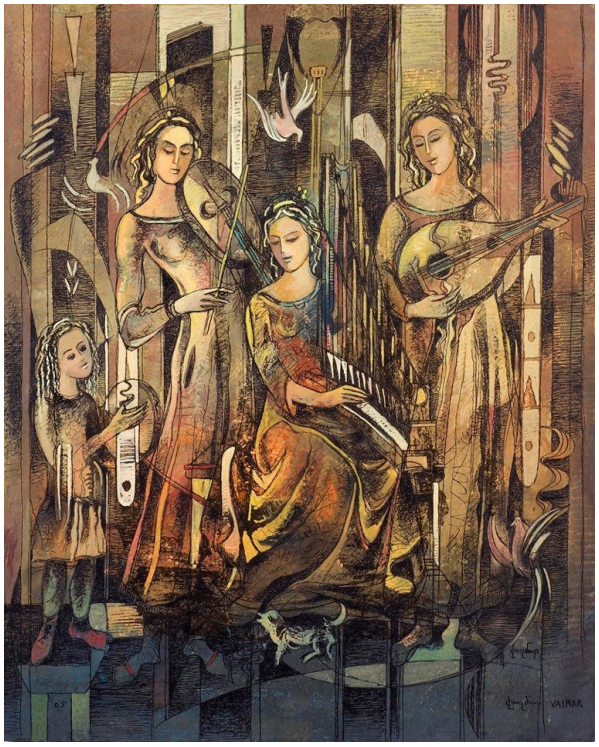

Տարբեր մոտիվների կարելի է հանդիպել այս արվեստագետի աշխատանքներում: Զարմացնում է դրանցից յուրաքանչյուրի տարբեր փոխակերպումները տալու նրա հմտությունը: Միակը երաժշտական մոտիվն է, որ անցնում է նկարից նկար («Ջութակի կոնցերտ», «Ձազային երաժշտություն», «Կոնցերտ», «Սիրո երգ», «Դուետ», «Տրիո» և այլն): Այն ակնհայտորեն վկայում է, որ եթե Վալմարը նկարիչ չդառնար, հաստատ երաժշտությունը կընտրեր որպես մասնագիտություն: «Ձազմեն կդառնայի»,- խոստովանում է նկարիչը: Դարձյալ արվեստի այս տեսակից է նա քաղում իր գրաֆիկական աշխատանքների բովանդակությունը: Հնուտ դիրիժորի նման նա ներքին կանոնավորության է ենթարկում նկարի ողջ մակերեսը նույնիսկ այն գործերում, որտեղ գծերի սլացք կա ու գույների հորձանք: Հեղինակին լիովին հաջողվում է, իր իսկ բնորոշմամբ, «գունավորել» երաժշտությունը («Կապույտ երաժշտություն», «Կանաչ երաժշտություն», «Երաժշտությունից այն կողմ» և այլն)՝ անդրադառնալով մերթ անտիկ ու դասական մելոսին, մերթ՝ ժամանակակից ջազային ելևէջներին:

Վալմարի ստեղծագործական ժառանգության անբաժանելի մասն են կազմում նաև նրա նատյուրմորտներն ու դիմանկարները: Առաջինների մեջ հեղինակը առարկաներն ու ծաղիկները փորձում է պատկերել հայելային անդրադարձումներով՝ այդպիսով պատկերելով այն տարբեր չափումների մեջ: Իսկ ինչ վերաբերում է դիմանկարներին, ի մասնավորի՝ երկու տասնյակից ավելի ինքնադիմանկարներին, ապա ըստ նկարչի, դրանք ստեղծվում են միայն կուլմինացիոն հոգեվիճակներում, երբ ուզում է մաքրվել ներքին սիրուց ու ցավից:

Դասական արվեստի էությունը խորապես ըմբռնելով ու դրա հանդեպ երկյուղած վերաբերմունք ունենալով հանդերձ՝ Վալմարն անընդհատ որոնումների մեջ է՝ հետամուտ գեղարվեստական նոր ձևերի (օրինակ, «Իսպանական ու Վենետիկյան տպավորություններ» շարքերը): «Ես անընդհատ փորձում եմ մոտենալ ինքս ինձ,- մի առիթով գրել է նա,-

Յուրաքանչյուր մարդ պետք է փորձի ինքնիրեն պեղել, խորանալ ինքն իր մեջ»: Ընդհանրապես նա շատ պատկերավոր է նկարագրում ստեղծագործական ընթացքը. «Նկարելը հաճույքից բացի նաև տառապանք է: Նկարելու ընթացքում ժխտում ես ինքդ քեզ, հետո հաշտվում, կռվում ու սիրում: Այդ ամենից հետո արդեն հանրությանն ես պարգևում տառապալից սիրուց աշխարհ եկած ասելիքդ, որ հիմա էլ ուրիշները ժխտեն ու ընդունեն, կռվեն, սիրեն ու հասկանան քեզ»: Ես կավելացնեի՝ երբեմն էլ՝ չհասկանան...

Չմոռանանք նշել, որ գնահատելով իր արվեստագետ ընկերների գործունեությունը՝ Վալմարը տասնամյակների ընթացքում ձեռք է բերել նրանց շուրջ 150 աշխատանք, և արդյունքում այսօր նա ունի եզակի մի հավաքածու: Իսկ 2004-ից Երևանում գործող «Վալմար» ցուցասրահում (valmargallery.com) գրեթե ամեն տարի, որպես ստեղծագործական հաշվետվություն, կազմակերպում է անհատական նոր ցուցահանդես:

Օրեր անց՝ մայիսի 4-ին, Հայաստանի Ազգային պատկերասրահում տեղի ունենալիք անհատականը, նվիրված նկարչի ծննդյան 70-ամյակին, դարձյալ նույն խորհուրդն ունի: Դրանում պատկերանալու է Վալմարի անցած ողջ ուղին, որը իրավամբ եղել է սեփական եսի անվերջ հայտնագործման երկար ու բեղմնավոր ճանապարհ: Վերջինիս տպագրական արտացոլքն է ՀՀ մշակույթի նախարարության հովանավորությամբ և ՀՀ Առաջին տիկին Ռիտա Սարգսյանի ու ՀԲԸՄ-ի աջակցությամբ 2017-ի տարեվերջին լույս տեսած ստվարածավալ պատկերագիրքը:

Շնորհավորում ենք հոբելյարին՝ մաղթելով նոր ձեռքբերումներ:

Լևոն Լաճիկյան